

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ КОРАБЛЕБУДУВАННЯ
імені адмірала Макарова

НАВЧАЛЬНО-НАУКОВИЙ ГУМАНІТАРНИЙ ІНСТИТУТ
КАФЕДРА СОЦІАЛЬНО-ГУМАНІТАРНИХ ДИСЦИПЛІН

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Program of the Discipline

Філософія науки

Philosophy of science

рівень вищої освіти: третій (освітньо-науковий)

тип дисципліни: обов'язкова

мова(и) викладання: англійська

Миколаїв – 2022

Робоча програма навчальної дисципліни «Філософія науки» є однією із складових комплексної підготовки фахівців галузі знань 07 «Управління та адміністрування» спеціальності «073 Менеджмент» освітня програма «Менеджмент».

«22» червня 2022 року. – 15 с.

Розробник:

Патлайчук О.В., доцент кафедри прикладної соціально-гуманітарних дисциплін, канд.. філос.. наук, доцент.

Проект робочої програми навчальної дисципліни «Філософія науки» узгоджено з гарантом освітньої програми «Економіка» третього (освітньо-наукового) рівня.

Гарант освітньої програми

Парсяк В.Н.

Проект робочої програми навчальної дисципліни «Філософія науки» розглянуто на засіданні кафедри соціально-гуманітарних дисциплін.

Протокол № 1 від «22» серпня 2022 р.

Завідувач кафедри

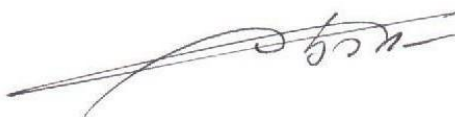

Філатова О.С.

Проект робочої програми навчальної дисципліни «Філософія науки» розглянуто Науково-методичною комісією Навчально-наукового гуманітарного інституту.

Протокол № 1 від «26» серпня 2022 р.

Голова

Бобіна О.В.

Проект робочої програми навчальної дисципліни «Філософія науки» погоджено з навчальним відділом

Начальник відділу

Лабарткава А.В.

Робоча програма навчальної дисципліни «Філософія науки» затверджена Навчально-методичною радою НУК

Протокол № 6 від «29» серпня 2022 р.

Голова НМР НУК

Трушляков Є.І.

© НУК, 2022

© Патлайчук О.В., 2022

ЗМІСТ

Вступ	4
1. Опис навчальної дисципліни	5
2. Мета вивчення навчальної дисципліни	6
3. Передумови для вивчення дисципліни	6
4. Очікувані результати навчання	6
5. Програма навчальної дисципліни	6
6. Методи навчання, засоби діагностики результатів навчання та методи їх демонстрування	10
7. Форми поточного та підсумкового контролю	10
8. Критерії оцінювання результатів навчання	13
9. Інструменти, обладнання та програмне забезпечення, використання яких передбачає навчальна дисципліна.....	13
10. Рекомендовані джерела інформації	13

ВСТУП

Анотація

Навчальна дисципліна «Філософія науки» є складовою частиною циклу професійної підготовки третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти, що належить до обов'язкового вибору студента з галузі знань 05 «Соціальні та поведінкові науки» спеціальності 051 «Економіка» освітньої програми «Економіка».

Дисципліна спрямована на формування загальнометодологічної культури студентів і забезпечує розвиток критичного рефлексивного мислення. В рамках дисципліни аналізуються філософські засади сучасного наукового знання, наукової раціональності, наукової картини світу; раціональні та неklasичні форми природничих і соціо-гуманітарних моделей сучасного наукового дискурсу. Особлива увага приділяється розкриттю міждисциплінарних взаємодій, характерних для сучасної науки і філософії.

Дисципліна передбачає засвоєння студентами сучасних філософських і загальнометодологічних знань у галузі науково-дослідної роботи, формування навичок практичного застосування цих знань в процесі виконання власного наукового дослідження при розв'язанні комплексних завдань.

Ключові слова: філософія, аналітичне мислення, теорія пізнання, раціональність, наукова картина світу.

Summary

The educational discipline «Philosophy of science» is an integral part of the professional training cycle of the third (educational and scientific) level of higher education, which belongs to the mandatory choice of a student from the field of knowledge 05 «Social and behavioral sciences» of the specialty 051 «Economics» of the educational program «Economics».

The discipline is aimed at forming a general methodological culture of students and provides the development of critical reflective thinking. The discipline analyzes the philosophical foundations of modern scientific knowledge, scientific rationality, the scientific picture of the world; rational and non-classical forms of natural and socio- humanitarian models of modern scientific discourse. Particular attention is paid to the discovery of interdisciplinary interactions that are characteristic of modern science and philosophy.

The course involves students mastering modern philosophical and general methodological knowledge in the field of research work, developing the skills of practical application of this knowledge in the process of performing their own scientific research in solving complex problems.

Keywords: philosophy, analytical thinking, theory of knowledge, rationality, scientific picture of the world.

1. Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Галузь знань, спеціальність (освітня програма), освітній рівень	Характеристика навчальної дисципліни	
		денна форма навчання	заочна форма навчання
Кількість кредитів – 4	Галузь знань 05 «Соціальні та поведінкові науки»	Обов’язкова	
Модулів – 1	Спеціальність 051 «Економіка» Освітня-наукова програма «Економіка»	Рік підготовки:	
Змістових модулів – 2		1-й	-
Електронний адрес РПНД на сайті Університету			
Індивідуальне науково-дослідне завдання _ (назва)		Семестр	
Загальна кількість годин – 120		2-й	-
Тижневих годин для денної форми навчання: аудиторних – 2; самостійної роботи студента –6.	Освітній рівень: Третій (освітньо-науковий)	Лекції	
		15 год.	-
		Практичні, семінарські	
		30 год.	-
		Лабораторні	
		- год.	- год.
		Самостійна робота	
		75 год.	-
	Вид контролю: екзамен		
	Форма контролю: усна / письмова		

2. Мета та завдання навчальної дисципліни

Метою вивчення навчальної викладання дисципліни «Філософія науки» є формування професійної компетентності шляхом набуття теоретичних знань і практичних навичок у здобувачів освіти відповідно до освітньо-наукової програми загальних та фахових компетентностей:

ЗК01. Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу

ЗК05. Здатність розв'язувати комплексні проблеми економіки на основі системного наукового світогляду та загального культурного кругозору із дотриманням принципів професійної етики та академічної доброчесності

3. Передумови для вивчення дисципліни

Передумовами для вивчення дисципліни «Філософія науки» є вивчення наступною дисципліною «Методологія наукових досліджень».

4. Очікувані результати навчання

Вивчення навчальної дисципліни передбачає формування та розвиток у студентів таких результатів навчання:

РН02. Глибоко розуміти базові (фундаментальні) принципи та методи економічних наук, а також методологію наукових досліджень, створювати нові знання у сфері економіки з метою досягнення економічного та соціального розвитку в умовах глобалізації.

РН09. Формулювати і перевіряти гіпотези; використовувати для обґрунтування висновків належні докази, зокрема, результати теоретичного аналізу, емпіричних досліджень і математичного та/або комп'ютерного моделювання, наявні літературні дані.

5. Програма навчальної дисципліни

Модуль 1

Змістовий модуль 1. Наука як соціокультурний феномен

Тема 1.1. Філософські аспекти осмислення науки [1]. стр. 6-33, [5]. стр. 8-21, [7]. стр. 10-12.

Тема 1.2. Наука в історії філософії [2]. стр. 20-35, [5]. стр. 22-31, [7]. стр. 12-15.

Тема 1.3. Феномен науки [2]. стр. 36-41, [3]. стр. 7-30, [5]. стр. 32-45, [7]. стр. 15-20.

Тема 1.4. Філософські засади наукового дослідження [4]. стр. 92-110, [6]. стр. 124-156, [7]. стр. 20-22.

Тема 1.5. Філософія і наука в історії філософії [3]. стр. 31-33, 51-58, [7]. стр. 22-26.

Змістовий модуль 2. Історичні типи наукової раціональності

Тема 2.1. Наукова раціональність як філософська проблема. Історичні типи наукової раціональності [5]. стр. 111-125, [3]. стр. 59-67, [7]. стр. 27-29.

Тема 2.2. Становлення постнекласичного типу наукової раціональності [5]. стр. 125-132, [6]. стр. 104-110, [7]. стр. 30-32.

Тема 2.3. Класичний і некласичний типи наукової раціональності [2]. стр. 110-115, [3]. стр. 68-80, 88-91, [7]. стр. 32-37.

Тема 2.4. Сучасна глобальна наукова революція як становлення нелінійної науки та постнекласичного типу наукової раціональності [2]. стр. 88-97, [4]. стр. 122-135, [5]. стр. 223-236, [7]. стр. 37-42.

Тема 2.5. Сучасні методології наукових досліджень. Філософський вимір інновацій [5]. стр. 155-162, [6]. стр. 141-150, [7]. стр. 42-47.

Змістовий модуль 3. Сучасні філософські проблеми соціального пізнання

Тема 3.1. Епістемологічні моделі сучасного наукового дискурсу [7]. стр. 48-50.

Тема 3.2. Специфіка соціогуманітарного дискурсу [1]. стр. 220-225, [5]. стр. 65-80, [7]. стр. 50-54.

Тема 3.3. Антропологічні і суспільствознавчі інтенції сучасної філософії і науки [1]. стр. 225-248, [4]. стр. 72-80, [7]. стр. 55-59.

Тема 3.4. Специфіка та методологія соціально-економічних досліджень [7]. стр. 60-64.

Тема 3.5. Соціально-філософські характеристики сучасних економічних систем [7]. стр. 65-69.

Тема 3.6. Феномен споживання в модерних і постмодерних суспільствах [7]. стр. 70-74.

Змістовий модуль 4. Сучасні філософські проблеми техніки та технічних наук

Тема 4.1. Філософія техніки і методологія технічних наук [1]. стр. 72-90, [7]. стр. 75-77.

Тема 4.2. Природа і техніка. Техніка як предмет дослідження природознавства [4]. стр. 40-45, [7]. стр. 77-82.

Тема 4.3. Особливості некласичних науково-технічних дисциплін [1]. стр. 189-196, [7]. стр. 82-88.

Тема 4.4. Людина і техніка. Філософська оцінка техніки [7]. стр. 88-93.

Тема 4.5. Філософські проблеми інформаційного суспільства [6]. стр. 110-130, [7]. стр. 93-99.

Тема 4.6. Філософські проблеми сталого розвитку [7]. стр. 99-104.

Тематичний план навчальної дисципліни

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин									
	денна форма					заочна форма				
	усього	у тому числі				усього	у тому числі			
		л	пр	лаб	с.р.		л	пр	лаб	с.р.
Змістовий модуль 1. Наука як соціокультурний феномен										
Тема 1.1. Філософські аспекти осмислення науки.	6	2	–	–	4					
Тема 1.2. Наука в історії філософії.	6	3	–	–	3					
Тема 1.3. Феномен науки.	6	–	2	–	4					
Тема 1.4. Філософські засади наукового дослідження.	6	2	–	–	4					
Тема 1.5. Філософія і наука в історії філософії.	6	–	2	–	4					
Разом за змістовим модулем 1	30	7	4	–	19					
Змістовий модуль 2. Історичні типи наукової раціональності										
Тема 2.1. Наукова раціональність як філософська проблема. Історичні типи наукової раціональності	6	2	–	–	4					
Тема 2.2. Становлення постнекласичного типу наукової раціональності	6	2	–	–	4					
Тема 2.3. Класичний і некласичний типи наукової раціональності	6	–	2	–	4					
Тема 2.4. Сучасна глобальна наукова революція як становлення нелінійної науки та постнекласичного типу наукової раціональності	6	–	2	–	4					
Тема 2.5. Сучасні методології наукових досліджень. Філософський вимір інновацій.	6	–	2	–	4					
Разом за змістовим модулем 2	30	4	6	–	20					
Змістовий модуль 3. Сучасні філософські проблеми соціального пізнання										
Тема 3.1. Епістемологічні моделі сучасного наукового дискурсу.	5	2	–	–	3					
Тема 3.2. Специфіка соціогуманітарного дискурсу.	5	–	2	–	3					
Тема 3.3. Антропологічні і суспільствознавчі інтенції сучасної філософії і науки.	5	–	2	–	3					
Тема 3.4. Специфіка та методологія соціально-економічних досліджень.	5	–	2	–	3					
Тема 3.5. Соціально-філософські характеристики сучасних економічних систем.	5	–	2	–	3					
Тема 3.6. Феномен споживання в модерних і постмодерних суспільствах.	5	–	2	–	3					
Разом за змістовим модулем 3	30	2	10	–	18					
Змістовий модуль 4. Сучасні філософські проблеми техніки та технічних наук										
Тема 4.1. Філософія техніки і методологія технічних наук.	5	2	–	–	3					
Тема 4.2. Природа і техніка. Техніка як предмет дослідження природознавства.	5	–	2	–	3					
Тема 4.3. Особливості некласичних науково-технічних дисциплін.	5	–	2	–	3					
Тема 4.4. Людина і техніка. Філософська оцінка техніки.	5	–	2	–	3					
Тема 4.5. Філософські проблеми інформаційного суспільства.	5	–	2	–	3					
Тема 4.6. Філософські проблеми сталого розвитку.	5	–	2	–	3					
Разом за змістовим модулем 4	30	2	10	–	18					
Усього годин	120	15	30	–	75					

Теми практичних занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	Феномен науки.	2
2	Філософія і наука в історії філософії.	2
3	Класичний і некласичний типи наукової раціональності	2
4	Сучасна глобальна наукова революція як становлення нелінійної науки та постнекласичного типу наукової раціональності	2
5	Сучасні методології наукових досліджень. Філософський вимір інновацій.	2
6	Специфіка соціогуманітарного дискурсу.	2
7	Антропологічні і суспільствознавчі інтенції сучасної філософії і науки.	2
8	Специфіка та методологія соціально-економічних досліджень.	2
9	Соціально-філософські характеристики сучасних економічних систем.	2
10	Феномен споживання в модерних і постмодерних суспільствах.	2
11	Природа і техніка. Техніка як предмет дослідження природознавства.	2
12	Особливості некласичних науково-технічних дисциплін.	2
13	Людина і техніка. Філософська оцінка техніки.	2
14	Філософські проблеми інформаційного суспільства.	2
15	Філософські проблеми сталого розвитку.	2
	Разом	30

Самостійна робота

Розподіл годин самостійної роботи для студентів денної форми навчання:

- підготовка до лекційних занять – 0,5 год. /1 год. занять (1 год. на 1 лекцію);
- підготовка до практичних занять – 1-2 год. / 1 заняття;
- підготовка до семінарських занять – 2-4 год. /1 заняття;
- написання рефератів, есе, виконання розрахункових, розрахунково-графічних або графічних робіт, домашньої контрольної роботи, перекладу, аналітичний огляд, аналіз практичних, проблемних ситуацій (обсяг однієї роботи 10-20 аркушів А4) – мінімум 15 годин на 1 роботу;
- підготовка до контрольних заходів – (15-30) год. на 1 захід.

Розподіл для самостійної роботи

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	Підготовка до лекцій	7,5
2	Підготовка до практичних	30
3	Підготовка реферату	22,5
4	Підготовка до екзамену	15
<i>Разом</i>		75

6. Методи навчання, засоби діагностики результатів навчання та методи їх демонстрування

Методи навчання, якими забезпечується набуття здобувачами відповідних компетенцій через засвоєння програмного матеріалу та активізацію навчального процесу, а саме:

1. Для всіх видів занять: робота з літературою, дискусія, диспут, демонстрування.
2. Для лекційних занять: лекція, ілюстрування.
3. Для практичних занять: практична робота, методи контролю і самоконтролю:

Засобами оцінювання та методами демонстрування результатів навчання є:

- усні відповіді;
- виконання практичних завдань;
- підготовка реферату;
- екзамен.

7. Форми поточного та підсумкового контролю

Досягнення студента оцінюються за 100-бальною системою Університету.

Підсумкова оцінка навчального курсу включає в себе оцінки з поточного контролю і оцінки заключного екзамену. У кожного компонента своя частка в загальній системі оцінок. У проміжних оцінках студент може набрати максимум **60 балів**. Під компонентом проміжних оцінок розуміються поточні оцінки протягом семестру (активність, участь в дискусіях; виконання завдань та інше).

Питома вага заключного екзамену в загальній системі оцінок – **40 балів**. Право здавати заключний екзамен надається студенту, якій з урахуванням отриманих балів проміжних оцінок і заключного екзамену може набрати разом не менше **60 балів**. Підсумкова оцінка навчального курсу є сумою проміжних оцінок і оцінки екзамену.

Поточний контроль проводиться на кожному семінарському занятті та за результатами виконання завдань самостійної роботи. Він передбачає оцінювання теоретичної підготовки здобувачів вищої освіти із зазначеної теми (у тому числі, самостійно опрацьованого матеріалу) під час роботи на семінарських заняттях.

Зарахування кредитів навчального курсу можливо тільки після досягнення результатів, запланованих РПНД, що виражається в одній з позитивних оцінок, передбачених чинним законодавством.

Форми контролю результатів навчальної діяльності здобувачів вищої освіти та їх оцінювання

Кількість балів	Критерії оцінювання
Відповіді на практичних заняттях	
3	Відповідь правильна, повна, логічна, містить аналіз, систематизацію, узагальнення, використані міжпредметні зв'язки, містить аргументовані висновки.
2	Відповідь в цілому правильна, достатньо повна та логічна, але допущені деякі помилки та неточності у викладенні матеріалу.
1	Відповідь частково правильна, але містить неточності, недостатньо обґрунтована.
0	Студент не дає відповіді або відповідь містить значну кількість суттєвих помилок.
Максимальна кількість балів 45 балів (15*3 = 45 балів)	
Підготовка реферату	
15	Замість роботи відповідає обраній темі; наявність чітко сформульованої проблеми; адекватність формулювання об'єкта, предмета, мети та задач дослідження; наявність посилань на використану літературу та відповідність оформлення роботи стандарту; відповідність висновків меті та завданням дослідження. Робота виконувалась систематично та вчасно подана на перевірку науковому керівнику у відповідності із планом виконання.
10	Замість роботи відповідає обраній темі; але має поверхневий аналіз, матеріал викладено непослідовно та необґрунтовано. Робота виконувалась не систематично та подана на перевірку науковому керівнику з порушенням плану виконання курсової роботи.
5	Студент відтворює значну частину теоретичного матеріалу, виявляє знання і розуміння основних положень і лише за допомогою викладача може виправляти помилки, серед яких є значна кількість суттєвих.
0	Робота не носить дослідницького характеру, не має аналізу і не

	відповідає пред'являемим вимогам. У роботі немає висновків або вони носять декларативний характер.
	Максимальна кількість балів 15 балів
Екзамен	
40	Відповідь логічно побудована, студент чітко та стисло викладає матеріал, показує глибокі знання з питань білету, під час доповіді впевнено і докладно відповідає на поставлені запитання.
35	Студент спроможний чітко та стисло зробити доповідь, дає правильні відповіді на всі запитання, але не завжди упевнений в аргументації, чи не завжди коректно її формулює.
30	Студент спроможний чітко та стисло відповісти на питання білету, належно обґрунтовує матеріал, але допускає неточності у відповідях на запитання.
25	Студент спроможний чітко та стисло відповісти на питання білету, але допускає суттєві неточності у відповідях на запитання, не завжди належно обґрунтовує відповіді.
20	Студент невпорядковано дає відповіді на питання білету, намагається дати відповідь на поставлені запитання і робить спроби аргументувати свою позицію.
15	Студент невпорядковано дає відповіді на питання білету, робить спроби аргументувати свою позицію, надає неповні, поверхові, необґрунтовані відповіді на поставлені питання.
10	Студент демонструє задовільні знання з питань білету, але не може впевнено й чітко відповісти на додаткові запитання членів комісії, та належно обґрунтувати свою відповідь.
5	Студент невпорядковано дає відповіді на питання білету, не спроможний дати відповідь на запитання, відстоювати свою позицію.
	Максимальна кількість балів 40 балів

Оцінювання поточного рівня навчальних успіхів здобувачів вищої освіти

Форма контролю	Максимальна кількість балів	
	Денна форма	Заочна форма
Відповіді на практичних заняттях	15 x 3 бали = 45 балів	
Підготовка реферату	1 x 15 балів = 15 балів	
Екзамен	1 x 40 балів = 40 балів	
Всього	100	

8. Критерії оцінювання результатів навчання

		Денне відділення	
		Вид роботи	Кількість балів
ЗМ1	Т 1.3	Практичне заняття №1	3
	Т 1.5	Практичне заняття №2	3
ЗМ2	Т 2.3	Практичне заняття №3	3
	Т 2.4	Практичне заняття №4	3
	Т 2.5	Практичне заняття №5	3
ЗМ3	Т 3.2	Практичне заняття №6	3
	Т 3.3	Практичне заняття №7	3
	Т 3.4	Практичне заняття №8	3
	Т 3.5	Практичне заняття №9	3
	Т 3.6	Практичне заняття №10	3
ЗМ4	Т 4.2	Практичне заняття №11	3
	Т 4.3	Практичне заняття №12	3
	Т 4.4	Практичне заняття №13	3
	Т 4.5	Практичне заняття №14	3
	Т 4.6	Практичне заняття №15	3
Підготовка реферату			15
Підсумковий контроль		Екзамен	40
Сума			100

9. Інструменти, обладнання та програмне забезпечення, використання яких передбачає навчальна дисципліна

У навчальному процесі використовуються ПЕОМ (ноутбук), проектор, Інтернет-браузер та доступ до онлайн-сервісів створення та керування сайтом Google. Матеріали курсу викладені на сервісі Google Classroom (доступ надається на початку вивчення дисципліни).

10. Рекомендовані джерела інформації

Основна література

1. Кисляков В. П., Дрожанова О. М., Ступак О. П. Вступ до філософії науки: навч. посіб. Миколаїв: НУК, 2018. 296 с.
2. Кузь О. М., Чешко В. Ф. Філософія науки: навч. посіб. Харків: ХНЕУ ім. С. Кузнеця, 2017. 172 с.

3. Патлайчук О. В., Ступак О. П., Гончарова О. О. Наука як соціокультурний феномен: практикум з дисципліни «Філософія науки» для аспірантів та здобувачів наукового ступеню PhD (доктор філософії). Миколаїв: НУК, 2020. 192 с.

4. Семенюк Е., Мельник В. Філософія сучасної науки і техніки: підручник. Львів: ЛНУ ім. І. Франка, 2017. 364 с.

5. Добронравова І. С., Сидоренко Л. І., Чуйко В. Л. Філософія науки: підручник. Київ: ВПЦ «Київ. ун-т», 2018. 255 с.

6. Ханстантинов В. О. Філософія науки: курс лекцій: МНАУ, 2017. 188 с.

7. Яценко Г. Ю., Патлайчук О. В.. Філософія науки: навч. посіб. для аспірантів та здобувачів наукового ступеня «доктор філософії» /– Миколаїв: НУК, 2018. 120 с.

Додаткова література

1. Будко В. В. Философия науки: учеб. пособие. Харьков: Консум, 2005. 268 с.

2. Штанько В. И. Философия и методология науки: учеб. пособие для аспирантов и магистрантов естественнонаучных и технических вузов. Харьков: ХНУРЭ, 2002. 292 с.

Інформаційні ресурси в інтернет

1. Гуманітарний вісник НУК: збірник наукових праць. URL: <http://hvnuk.com.ua/>.

2. Інститут філософії імені Г.С. Сковороди НАН України: публікації. URL: <https://www.filosof.com.ua/publik.htm>

3. Антропологічні виміри філософських досліджень: збірник наукових праць. URL: <https://library.diit.edu.ua/uk/article/377>

4. Humanitarium: збірник наукових праць з педагогіки, психології, філософії. URL: <https://humanitarium.com.ua/index.php/hum>.

5. Sententiae: історико-філософський журнал. URL: <https://sententiae.vntu.edu.ua/index.php/sententiae>

6. Δόξα/Докса: збірник наукових праць з філософії та філології. URL: <http://doxa.onu.edu.ua/>.

7. Актуальні проблеми філософії та соціології: збірник наукових праць. URL: <http://apfs.onua.edu.ua/index.php/APFS>.

8. Вища освіта України: журнал. URL: <https://wou.npu.edu.ua/>.

9. Гілея: науковий вісник. URL: <http://www.gileya.org/>.

10. Філософські науки. URL: <http://philosophy.visnyk.zu.edu.ua/>.

11. Вісник Київського національного університету імені Т. Шевченко. Серія «Філософія, політологія». URL: http://www.phildep.univ.kiev.ua/ua/view/Vysnyk_KNU/78/19/6.

12. Вісник Львівського університету. Серія «Філософсько-політологічні студії». URL: <http://publications.lnu.edu.ua/bulletins/index.php/politology>.
13. Вісник Національного юридичного університету імені Я. Мудрого. Серія «Філософія, філософія права, політологія, соціологія». URL: <http://fil.nlu.edu.ua/>.
14. Вісник Національного авіаційного університету. Серія: Філософія, культурологія. URL: <http://jrnl.nau.edu.ua/index.php/VisnikPK>.